

M. POIARES MADURO

F?TANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2004. május 18.(1)

C?8/03. sz. ügy

Banque Bruxelles Lambert SA (BBL)

kontra

État belge

(a Tribunal de première instance de Bruxelles [Belgium] által benyújtott el?zetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Hatodik HÉA-irányelv – Az adóalany fogalma – A szolgáltatások teljesítési helye – A kollektív befektetési alapok kezelésének adómentessége – VABT”

1. A Bíróság el?ször tárgyal olyan el?zetes döntéshozatal iránti kérelmet, amely a közösségi hozzáadottérték-adó átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozásokra történ? kivetésére vonatkozik. Megjegyezzük, hogy ezekkel a jogalanyokkal nemrég foglalkozott a közösségi jogalkotó. Az 1985. december 20-i 85/611/EGK tanácsi irányelvet(2) módosító, 2002. január 21-i 2001/107/EK és 2001/108/EK(3) európai parlamenti és tanácsi irányelv pontosította az e szervezetek m?ködésére és kezelésére vonatkozó szabályokat. A jelen ügyben azonban a Bíróságnak els?sorban a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadó-rendszer: egységes adóalap-megállapításról szóló, 1977. május 17-i 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv(4) (a továbbiakban: hatodik irányelv) tekintetében kell határoznia.

I – Az alapeljárás és az el?zetes döntéshozatalra el?terjesztett kérdések

2. Az ügy tényállása a következ?. A Banque Bruxelles Lambert (a továbbiakban: BBL) segítségnyújtási, tájékoztatási és tanácsadási szolgáltatást nyújtott luxemburgi székhely? változó alapt?kéj? befektetési társaságoknak (a továbbiakban: VABT). A BBL e szolgáltatások után nem fizette meg a hozzáadottérték-adót (a továbbiakban: HÉA) tekintettel arra, hogy a Luxemburgi Nagyhercegség kivonta a VABT-eket a HÉA hatálya alól. A belga adóhatóság 1998-ban végzett ellen?rzése során fizetési felszólítást bocsátott ki a BBL?lel szemben az 1993 és 1997 között a VABT-knek nyújtott szolgáltatások után esedékes HÉA beszedése érdekében.

3. Az adóhatóság ebben az ügyben a belga HÉA-kódexet alkalmazta. A kódex 21. cikkének (2) bekezdése szerint „a szolgáltatásnyújtás teljesítési helye az, ahol a szolgáltatást nyújtó gazdasági tevékenységének székhelye vagy azon állandó telephelye található, ahonnan a szolgáltatást nyújtja, vagy – ezek hiányában – ahol lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye található.” E rendelkezéshez kapcsolódik ugyanakkor az ugyanezen kódex 21. cikkének (3)

bekezdésében megállapított kivétel, amely szerint két feltétel teljesülése esetén a szolgáltatás megrendelőjének székhelye vagy telephelye minősül a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyének: a szolgáltatás megrendelője a Közösségen belül, de a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyén kívül letelepedett adóalany, és a szolgáltatás tárgya jogi tanácsadók által végzett szellemi jellegű tevékenység vagy banki, pénzügyi és biztosítási tevékenység. A hatodik irányelv 9. cikkének megfelelően a belga jogalkotó tehát a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyének megállapítása előtt elírja annak vizsgálatát, hogy a szolgáltatás megrendelője rendelkezik-e adóalanyisággal.

4. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből megállapítható, hogy a belga adóhatóság ezeket a rendelkezéseket a következőképp értelmezte. Elfogadva, hogy a jelen ügyben a VABT-k mint a szolgáltatás megrendelői luxemburgi törvények alapján nem alanyai a HÉA-nak, elvetette a belga HÉA-kódex 21. cikkének (2) bekezdésében foglalt kivételes helymeghatározási szabályt. Következésképp a VABT-knek nyújtott szolgáltatások teljesítési helyét a szolgáltatást nyújtó telephelye szerint Belgiumban állapította meg. A jelen esetben alkalmazandó belga jog mindazonáltal kizárja annak lehetőségét, hogy az efféle szolgáltatások HÉA-mentességet élvezzenek. A belga adóhatóság szerint ebből következően a BBL köteles HÉA-t fizetni a luxemburgi VABT-k számára nyújtott szolgáltatások után.

5. A BBL ezt az értelmezést vitatja, mivel a hatodik irányelvvel ellentétesnek véli. Ennek megfelelően keresetet nyújtott be a Tribunal de première instance de Bruxelles-hez (Belgium) a vele szemben kibocsátott fizetési felszólítás megsemmisítése tárgyában. Fenntartja egyrészt, hogy a VABT-k a hatodik irányelv 4. cikke értelmében a HÉA alanyai, függetlenül a nemzeti jog minősítésétől, másrészt pedig azt, hogy az ügyben nyújtott szolgáltatásokra az irányelv 13. cikke vonatkozik, amely ezekre HÉA-mentességet ír elő.

6. A vita ilyen egyedi módon történő alakulásából következik a Tribunal de première instance de Bruxelles két, a Bíróságnak feltett kérdése. Első kérdésében ez utóbbi arra keresi a választ, hogy a VABT-k alanyai-e a HÉA-nak a hatodik irányelv 4. cikke alapján, így a részükre nyújtott szolgáltatások – amennyiben ezek az irányelv 9. cikke (2) bekezdése e) pontjának hatálya alá tartoznak – teljesítési helyének e VABT-k székhelyét kell tekinteni. A második kérdést szubszidiárius jelleggel terjesztették elő. Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy a hatodik irányelvnek a különleges befektetési alapok kezelésére alkalmazott HÉA-mentességre vonatkozó 13. cikkének végrehajtása során meg kell-e különböztetni egymástól a segítségnyújtásra és üzletvezetési tanácsadásra vonatkozó szolgáltatásokat és a szoros értelemben vett ügyviteli szolgáltatásokat, amennyiben ezek az előbbiektől abban különböznek, hogy a kezelendő vagyonnal való gazdálkodásra és rendelkezésre vonatkozó vezetői döntési jogkört is feltételeznek.

II – A VABT-k adóalanyi minősége

7. Bár a kérdést előterjesztő bíróság előtti eljárás során az alapeljárás felei vitatkoztak arról, hogy a VABT-k alanyai-e a HÉA-nak, úgy tűnik, hogy a Bíróság előtt észrevételt előterjesztő valamennyi fél egyetértett abban, hogy az első kérdésre igenlő választ kell adni. A BBL, a Bizottság, a belga és a görög kormány a közösségi jog értelmében adóalanynak tekinti a VABT-keket. Csupán abban térnek el, hogyan kell eljutni ehhez az eredményhez, és melyek az ebből eredő következmények.

A – A VABT-k adóalanyi minősítése a HÉA-ra vonatkozó közösségi jogszabályok tekintetében

8. Emlékeztetünk arra, hogy a hatodik irányelv 4. cikkének megfelelően csak a gazdasági jellegű tevékenységek tartoznak a HÉA közösségi rendszerének hatálya alá. Ebben a rendelkezésben az adóalany fogalma olyan személyt foglal magában, „aki a (2) bekezdésben meghatározott bármely gazdasági tevékenységet bárhol önállóan végez, tekintet nélkül annak

céljára és eredményére”. A 4. cikk (2) bekezdése annyiban pontosít, hogy a fenti tevékenységek közé tartozik minden termelői, kereskedői illetve szolgáltatói tevékenység, ideértve különösen azokat az ügyleteket, amelyek bevétel elérése érdekében materiális vagy immateriális javak tartós hasznosítását foglalják magukban.

9. E tekintetben a Bíróság a Polysar Investments Netherlands(5) ügyben hozott ítéletben megkülönböztette egymástól a javak vagy valamely társasági részesedés egyszeri birtoklását – ami magában foglalja a befektetésből származó haszonból történő részesedést is – és a hatodik irányelv értelmében vett gazdasági tevékenységet. Ezt követően kimondta a Bíróság, hogy a pénzügyi befektetéseknél a tulajdonjog jogosultja általi egyszeri joggyakorlás önmagában nem valósít meg gazdasági tevékenységet(6). Ebből következik, hogy a saját tulajdonát kezelő magánbefektető tevékenységéhez hasonló befektetési tevékenységek elvileg nem minősíthetők ilyennek. Esetünkben azt is figyelembe kell venni, hogy a tanácsadó társaságok megkeresése nem lehet valós szempontja az irányelv hatálya alá nem tartozó magánbefektetőnek, illetve az adóalany befektető tevékenysége közötti különbségtételnek(7). A Bíróság szerint a HÉA-alanyiság valójában olyan tevékenységet feltételez, amelyet valamely vállalkozási vagy kereskedelmi célból végeznek, és amelyet a befektetett tőke megtérülésére való törekvés jellemez(8).

10. Ezen ítélet értelmében a gazdasági tevékenység tehát olyan *tevékenységnek* tekintendő, amelyet valamely magánvállalkozás valamely piacon, valamely szakma keretén belül *szervezetten* végezhet, és amelynek általános indítéka a nyereségre való törekvés. Meg kell jegyezni, hogy ez a fogalom egyedi, ha összehasonlítjuk más, például a versenyjog területén, szintén a közösségi jog hatályának meghatározása céljából adott meghatározásokkal(9). Adóügyekben a meghatározás kettős, nemcsak a tevékenység funkciójára, hanem emellett és elsősorban a szervezet felépítésére vonatkozó feltételt tartalmaz. Az ilyen definíció megfelel a HÉA közösségi rendszere által megvalósítandó célkitűzésnek, amely alapján az adók szempontjából egyenlően kell kezelni a Közösség területén letelepedett és ott tevékenységet végző személyeket(10).

11. E kritériumok alapján nem kétséges, hogy a VABT-k által megvalósított ügyleteket a hatodik irányelv értelmében vett gazdasági tevékenységnek kell tekinteni. A VABT-k alapszabályszerűen működő kollektív befektetési szervezetek. A kollektív befektetési alapoktól eltérően a VABT a befektetőtől független jogi személyiséggel rendelkezik. Elnevezését annak a ténynek köszönheti, hogy tőkéje állandóan változhat a részesedések jegyzése és felvásárlása, valamint vagyonának értékelése szerint(11).

12. A 85/611 irányelv 1. cikke szerint e társaságok a kockázatmegosztás elvén működnek, és céljuk a befektetőktől nyilvánosan bevont tőke átruházható értékpapírokba történő befektetése. Tevékenységük így a szakmai alapon történő, harmadik személyek (a résztvevő befektetők) szükségleteinek kielégítésére irányuló vásárlási és eladási aktusok ismétlődéséből áll(12). Az ilyen tevékenység könnyen értelmezhető a tőke értékpapírpiacon folytatott szervezett és kereskedelmi célú „hasznosításaként”(13). Ezek a kritériumok összességükben elegendőnek tűnnek a VABT-knek a hatodik irányelv értelmében vett adóalanyisággal történő felruházásához.

13. Ez a megoldás semmiképp sem támadható olyan érveléssel, amely a VABT, valamint a Bíróság ítélezési gyakorlata szerint általában adóalanyisággal nem rendelkező holding tevékenységének összehasonlításából ered(14). A holdingtársaság általában megelégszik azzal, hogy más vállalatokban szerzett részesedését kezeli, és nem igyekszik abból a rendes gazdálkodásból származó részesedésen túl további nyereségre szert tenni. Ezzel szemben a VABT-nek elsősorban az a feladata, hogy gazdasági céllal, nyereségszerzés érdekében befektetéseket valósítson meg. Nem bír jelentőséggel, hogy az ugyanazon kibocsátó tőkéjéből való részesedést korlátozzák-e az elővigyázatos kockázatmegosztás érdekében(15). E tekintetben elegendő annak

megállapítása, hogy a VABT-t a befektetett tőke megtérülésének célja vezeti oly módon, hogy a kockázatvállalás mértéke mindig rögzített(16). Nem kevésbé helytálló a pénzügyi eszközök aktív és passzív kezelésének megkülönböztetése(17). Tény, hogy a tulajdonnal való rendes gazdálkodás a birtokosától élénk tevékenységet követel. Ami a VABT-t a holdingtól leginkább megkülönbözteti, a szándékuk és a rájuk jellemző gyakorlat: amíg az utóbbi általában tulajdonosként viselkedik, és kizárólag vagyona hasznainak szedésében érdekelt(18), addig a VABT szemlélete vállalkozói jellegű, amennyiben – az elfogadott befektetési politika figyelembevételével – befektetéseinek a pénzpiacon történő elhelyezése során a lehető legmagasabb bevétel elérését célozza.

14. Ugyanakkor különbséget kell tenni aszerint, hogy a VABT önigazgató-e vagy sem. Az első esetben a VABT rendelkezik integrált kezelési funkcióval, míg a második esetben ezt külső szerződött társasághoz helyezi ki. Írásbeli észrevételeiben a Bizottság fenntartja, hogy kizárólag az elbármint lehetnek a HÉA alanyai annak alapján, ahogyan a Bíróság ebben a tekintetben a holdingokat kezeli. Kifejti, hogy a holdinghoz hasonlóan az a VABT, amely nem önigazgató, nem tesz mást, mint birtokolja az értékpapírokat, anélkül hogy adóköteles tevékenységeket folytatna.

15. A tárgyaláson a Bizottság nem ismételte meg ezt a különbségtételt, megelégedett azzal, hogy szembeállította a jogi személyiséggel nem rendelkező kollektív befektetési alapok helyzetét az ilyen személyiséggel felruházott VABT-kével. Akárhogy is, a Bizottság írásbeli észrevételeiből eredő különbségtétel nem tűnik megfelelőnek. Annak meghatározásakor, hogy mely esetben tekintendő a VABT a HÉA alanyának, az elsőleges kritérium tevékenységeinek jellege, és nem az általa felvett jogi forma(19). Természetesen tevékenységei kiegészítő jelleggel olyan jogi szervezetbe illeszkednek, amely adóztatás tárgya lehet. Ez történik a szóban forgó tevékenységek esetében is: akármilyen is a belső felépítésük, a VABT-k mind rendelkeznek jogi személyiséggel(20). Átruházható értékpapírokból álló portfólió tulajdonosai, amelyet a külső kezelőtársaságnak kell adott esetben kezelnie. Tehát helyénvaló a hatodik irányelv alkalmazása során azokat adóalanyként tekinteni, függetlenül a tevékenységük irányítására választott jogi formától.

16. Úgy tűnik számomra, az ehhez hasonló megoldás megfelel a jogrendszerrel szembeni egyszerűségi és gazdaságossági igény kielégítésére. Ugyanígy megfelel a hatodik irányelv azon célkitűzésének, amely a hasonló gazdasági szereplők közötti verseny feltételeinek közelítését célzó közösségi szabályok megteremtésére irányul. Mindent egybevetve a VABT és az ügyvezető társaság között fennálló kapcsolat semmilyen téren nem hasonlítható össze azzal, ami a holding és azon társaságok között áll fenn, amelyben a holding részesedéssel bír. Valójában a vagyonkezelő társaság a VABT hatáskör-átruházása alapján jár el. Ez utóbbi megőrzi a befektetési tevékenységért fennálló felelősségét. Mindazonáltal az adóalanyiság kérdésében továbbra is az marad a meghatározó kritérium, hogy a kérdéses jogalany valóban végez-e gazdasági tevékenységet, és nem az, hogyan szervezi e tevékenységek irányítását.

17. Következésképp a kérdés első részére adandó válasz az, hogy a hatodik irányelv 4. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a 85/611 irányelvnek megfelelően alapított VABT-k alanyai a HÉA-nak. Ezután meg kell még állapítani, milyen következményekkel jár a részükre nyújtott szolgáltatások teljesítési helyének meghatározása.

B – A VABT-knek nyújtott szolgáltatások teljesítési helyének meghatározása

18. A hatodik irányelv 9. cikke állítja fel azt az elvet, amely szerint a szolgáltatás teljesítési helyének a szolgáltatást nyújtó székhelyét kell tekinteni. Ehhez az elvhez azonban olyan kivételek is társulnak, mint a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontja, amely úgy rendelkezik, hogy a Közösségen belül, de a szolgáltató országán kívül letelepedett adóalanyoknak nyújtott tanácsadói, banki és pénzügyi szolgáltatások teljesítési helye az a hely, ahol a címzett gazdasági tevékenységének

székhelye található.

19. Márpedig úgy tűnik, ha megállapításra került, hogy a VABT-k adóalanyok, a hatodik irányelv 9. cikkének (2) bekezdését kell alkalmazni a részükre nyújtott szolgáltatások tekintetében. Ugyanakkor a Belga Királyság elutasítja ezt a következtetést. Írásbeli észrevételeiben úgy véli, hogy meg kell különböztetni a VABT-k részére nyújtott tanácsadási, adatkezelési és tájékoztatási szolgáltatásokat, mert csak ezek tartoznak a fenti rendelkezés hatálya alá, amíg a döntési jogkörrel párosuló alapkezelési szolgáltatás eltérően kezelendő.

20. E különbségtétel megalapozása érdekében a Bíróságnak a hatodik irányelv 13. cikkének A. részén alapuló HÉA-mentességre való jogosultságra vonatkozó ítélkezési gyakorlatára hivatkozik(21). Ugyanakkor ez az ítélkezési gyakorlat nem releváns az elemzés jelen szakaszában, ahol csupán a szolgáltatás nyújtásának helyét kell meghatározni. Elegendő megállapítani, hogy a 9. cikk (2) bekezdése e) pontjának harmadik és ötödik francia bekezdése éppúgy vonatkozik a tanácsadási szolgáltatásra, mint a banki és pénzügyi szolgáltatásokra.

21. A fentiekből következik, hogy a hatodik irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontja az alapkezelési szolgáltatásokra is alkalmazható, amennyiben azokat pénzügyi tevékenységek keretében nyújtják. Amennyiben ezeket a Közösség területén belül, de a szolgáltató országán kívül letelepedett adóalanyok részére nyújtják, a címzett gazdasági tevékenységének helye tekintendő teljesítésük helyének.

III – A hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának 5. és 6. alpontjában megállapított HÉA-mentesség hatálya

22. Bár a kérdést előterjesztő bíróság szerint az első kérdésre adott igenlő válasz az alapügy megoldása tekintetében megfosztja tárgyától a másodikat, véleményem szerint érdemes az utóbbit is elemzésnek alávetni.

23. A hatodik irányelv által a 13. cikk B. része d) pontjának 6. alpontjával létrehozott rendszerben a tagállamok mentesítik a „tagállamok által meghatározott különleges befektetési alapok kezelés[ét]”. E tekintetben a vitás kérdések egyszerre vonatkoznak a fenti rendelkezés megfelelő általános értelmezésére és a kezelés fogalmának speciális értelmére.

A – Az értelmezés szabályai

24. Az észrevételeket előterjesztő felek egyetértenek abban az állandó ítélkezési gyakorlatban felállított általános szabályban, amely szerint a hatodik irányelv 13. cikke által említett kivételeket szigorúan kell értelmezni, amennyiben kivételt képeznek a HÉA valamennyi, ellenszolgáltatás fejében adóalany részére nyújtott szolgáltatásra történő kivetésének alapelve alól(22).

25. Indokolt lehet arra is emlékeztetni, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló végzés által szolgáltatott elemekre tekintettel az adóalany fogalmához hasonlóan a mentességek is a közösségi jognak a hatodik irányelv által bevezetett közös HÉA-rendszer általános összefüggéseiben elhelyezendő önálló fogalmát alkotják(23). Az, hogy a 13. cikk B. része d) pontjának 6. alpontja visszautal a tagállamok jogára, nem jelenti azt, hogy a különböző nemzeti jogrendszereket illeti a kivétel alkalmazási területének meghatározása. Egyrészt ez a visszautalás csak a különleges befektetési alap meghatározására, és nem helyzetüknek a közösségi HÉA-jogszabályokhoz képest történő megállapítására vonatkozik. Másrészt ez a meghatározás a 85/611 irányelv alkalmazásában már részben a közösségi jog hatálya alá tartozik.

26. A BBL úgy véli, hogy az elemzést a rendelkezés jogi céljaira, azaz a tagállamok azon közös általános politikai indokainak vizsgálatára is ki kell terjeszteni, amelyek igazolják az ilyen

mentességet. Kétségtelen, hogy ilyen indokok merültek fel a hatodik irányelv 13. cikkének megfogalmazásakor. A rendelkezés keretein belül ezek kétségkívül azon – a BBL által hangsúlyozott – általános szándékban nyilvánulnak meg, hogy a megtakarításokat a kollektív befektetések felé tereljék. Ez a mentesség azonban főleg azon a praktikus megfontoláson alapszik, amely el kívánja kerülni, hogy a szerződéses formájú alapokra olyan adóterhet rójanak, amelyet a jogi személyiséggel felruházott, és önmagukat irányító befektetési szervezetek a 13. cikk B. része d) pontjának 5. alpontja szerint nem kötelesek viselni. E rendelkezés szerint az árut megtestesítő értékpapírok, illetve egyéb, a hatodik irányelv 5. cikkének (3) bekezdése által érintett jogok vagy értékpapírok kivételével a részvényekre, társasági vagy társulási részesedésekre, kötelezettségvállalásokra és egyéb jogcímekre vonatkozó ügyletek, beleértve a közvetítést, de kivéve a letéti kezelést és a kezelést, mentesek a HÉA alól.

27. E tekintetben a belga kormány fenntartja, hogy az olyan mentesség, amely a vagyon kezelésének kiszervezését választó alapszabályszerző alapok kivételével a szerződéses alapokra korlátozódik, egyenlő bánásmódot valósíthat meg a különböző kollektív befektetéseknél. Ez utóbbi érv meggyőzőnek tűnik. Jogszerű a befektetési társaságokra vonatkozó rendszert kiterjeszteni a VABT-kre, amennyiben ezek hasonló helyzetben vannak. Azonban, amint azt a BBL megállapítja, ebből nem vezethető le, hogy az e befektetési társaságok részére nyújtott szolgáltatásokat mentesíteni kellene. Ahhoz, hogy meghatározzuk e mentesség alkalmazási területét, meg kell állapítani a kezelés jelentését az érintett rendelkezés értelmében is.

28. Ennek a következtetésnek nem mond ellent az a befektetési társaságok között alkalmazott, állítólagosan egyenlőtlen bánásmód, amely a BBL szerint abból adódhat, hogy a mentesség bizonyos, a befektetési alapok kezelésére nyújtott szolgáltatásokra korlátozódik. Egyrészt az öngazgató VABT – amely harmadik személyt bíz meg a tevékenységei irányításához közvetlenül nem kötődő szolgáltatások ellátásával – e tekintetben adózási szempontból ugyanolyan helyzetben van, mint a befektetési alap. Nincs jelentősége annak, hogy a VABT maga is el tudja látni ezeket a szolgáltatásokat, anélkül hogy a HÉA hatálya alá kerüljön, míg a kollektív befektetési alap nem rendelkezik ilyen lehetőséggel. Ebben az esetben a VABT-vel és a kollektív befektetési alapokkal szembeni bánásmód közötti lehetséges eltérés valójában nem más, mint normális következménye a közös HÉA-rendszer alkalmazásának, amely kizárólag a két önálló adóalany közötti kapcsolat keretében kifejtett tevékenység adózását választja(24). Másrészt, ha követjük a BBL e pontról kifejtett érvelését, el kell fogadni, hogy számos, a kollektív befektetési alapok kezeléséhez többé-kevésbé kapcsolódó szolgáltatás e mentesség hatálya alá tartozhat. Ez látványosan túlterjed a hatodik irányelv 13. cikke B. részének szövegén, amely pedig csak szigorú értelmezés tárgya lehet.

B – *A kezelés fogalma a hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának 6. alpontja értelmében*

29. A hatodik irányelv nem határozza meg a kezelés tartalmát, amint nem teszi ezt a 13. cikk B. részének d) pontjában említett ügyletek esetén sem. A Bíróságnak több ítéletében lehetősége adódott ezek értelmének pontosítására. Sohasem határozott azonban még a 13. cikk B. része d) pontjának 6. alpontjában megállapított mentesség ügyében.

30. Meghatározás hiányában a BBL javasolja a visszatérést a kezelés fogalmának azon általános értelmezéséhez, amelyet a nemzeti polgári jog tanai nyújtanak. Bármennyire csábító is, az ilyen javaslat nem fogadható el. Emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata egyértelműen kizárja a HÉA alkalmazási területéből a vagyonkezelési ügyleteket. Ennélfogva el kell utasítani az olyan meghatározást, amely ezen ügyleteknek központi szerepet ad. Ez logikusan nem szolgálhat valamely, a meghatározásából fakadóan adóalanyiságot feltételező adómentesség hatályának meghatározására(25).

31. A Bíróság elé beterjesztett észrevételek arra a kérdésre összpontosítottak, hogy vajon a

kezelést döntési jogkört is magában foglaló tevékenységnek kell-e tekinteni. Végül is ez volt a Bizottság és a görög kormány által fenntartott értelmezés. A kezelés fenti rendelkezés értelmében vett jelentése kizárólag a pénzügyi kezelésnek felel meg, amely döntési jogkörrel jár a befektetések és a befektetési politika terén. A BBL és a belga kormány vitatja ezen értelmezést. Szerintük a kezelés fogalma tágabban értelmezendő, és kiterjed a kezelési tanácsadásra is.

32. Ebben a formában a kérdést szerintem helytelenül tették fel. A fogalom értelmének megvilágításánál nemcsak az alkotóelemeire kell támaszkodni, hanem azon rendelkezés céljaira is, amelynek keretében felmerült. Márpedig ez utóbbi oly módon követeli meg a mentesség körülírását, hogy az ne érintse az adó általános jellegének elvét, és mégse fossza meg teljes tartalmától az általa érintett tárgyat(26). Ebből a nézőpontból a mentességet minden olyan ügyletre ki lehet terjeszteni, amely közvetlenül kapcsolódik a befektetési alapok kezelésének rendszeréhez. Következésképp a mentesség nem korlátozódhat kizárólag a döntéshozatalra. Azonban nem engedhet meg, hogy kiterjedjen minden, a kollektív befektetési alapok részére nyújtott szolgáltatásra.

33. Értelmezésem szerint a mentesség által érintett ügyleteket azokra kell korlátozni, amelyek széles körben kapcsolódnak az alapok hasznosításához, azaz a befektetési politika meghatározásához, az eszközök vásárlásához és eladásához. Ha nem is korlátozódnak a döntéshozatalra, a mentesített ügyleteknek legalább közvetlen szereppel kell rendelkezniük az értékpapírokkal folytatott kereskedelmi ügyletekben. Ahhoz, hogy a mentesség alkalmazható legyen, meg kell állapítani, hogy a kérdéses szolgáltatások valóban elválaszthatatlanok-e a hatodik irányelv által kifejezetten mentesnek nyilvánított ügyletektől. Ellenben az alapok szélesebb értelemben vett kezelésétől könnyedén elválasztható szolgáltatásokat HÉA-kötelesnek kell tekinteni.

34. A későbbiekben egyébként hasonló indokolást követett a Bíróság, amikor a hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának 3–5. alpontjaiban meghatározott mentességeket illetően megkülönböztette az adómentes ügyleteket és az egyszerű anyagi, igazgatási vagy technikai szolgáltatásokat, amelyek nincsenek közelebből meghatározva, és nem is nélkülözhetetlenek az adómentes tevékenységek érdekében(27). Úgy vélem, ugyanezt az elemzést kell megfelelően alkalmazni a hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának 6. alpontjában rögzített adómentesség hatálya tekintetében is.

35. Ezen elemzésből következik, hogy a hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának 6. alpontjában foglalt mentesség hatályának meghatározásához fel kell tenni a kérdést, hogy vajon a kérdéses szolgáltatások közvetlenül hatnak-e az alapok pénzügyi helyzetére, a pénzügyi kockázatokkal kapcsolatos döntéshozatalra vagy a befektetések terén meghozott döntésekre kifejtett meghatározó befolyás gyakorlása útján(28).

36. A jelen ügyben a kérdést elterjesztő bíróság által a VABT-k részére nyújtott szolgáltatásokról adott információk nem teszik lehetővé annak megállapítását, hogy a VABT-k kezelésétől elválaszthatatlan ügyletekről lenne szó(29). Adott esetben a nemzeti bíróságot illeti a szolgáltatások pontos természetének megítélése.

37. A BBL ugyanakkor két szövegértelmezési érvet hoz fel, amelyek szerinte a fenti elemzés megdöntésére alkalmasak. Az első, a tárgyaláson kifejtett érv, a hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának keretében az 5. és a 6. alpontban szabályozott kezelési fogalmak között állít fel kapcsolatot. A 13. cikk B. részének d) pontja az 5. alpontban úgy rendelkezik, hogy „a tagállamok mentesítik [...] azon [ügyleteket], beleértve a közvetítést is, *de kivéve a kezelést és a letéti kezelést*, amelyek részvényekre, gazdasági társaságokban vagy egyesületekben megtestesülő részesedésre, adóskötelezvényekre vagy egyéb értékpapírokra vonatkoznak, a következők kivételével: termékek feletti rendelkezési jogot megtestesítő okmányok; az 5. cikk (3) bekezdése

szerinti jogok vagy értékpapírok”(30). A 6. pontban található mentesség közvetlen kapcsolatban áll az 5. pontban szabályozott kivétellel. Ennélfogva a 6. pontban szabályozott kezelés fogalmát tágan kell érteni ahhoz, hogy az az adóztatás 5. pontja szerinti fenntartásnak megfeleljen. Emlékezzünk arra, hogy az 5. pont értelmében a kezelés fogalma a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az egyszer? anyagi szolgáltatás, illetve technikai vagy igazgatási segítségnyújtás, amely nem idéz el? jogi vagy pénzügyi változásokat(31).

38. Ez az érv a hatodik irányelv 13. cikke B. részének d) pontjában megjelen? két kezelési fogalom közötti tartalmi azonosságot feltételez. Mindazonáltal ez az azonosság nem létezik. A fenti rendelkezés 5. pontja keretében a jogalkotó által rögzített kezelés fogalma a Bizottság által javasolt, hitelekre, részvényekre, adóskötelezvényekre és egyéb értékpapírokra vonatkozó minden ügyletre kiterjed? kezdeti formula lesz?kítésének eredménye(32). E fogalom bevezetésével megtörtént tehát az értékpapírok kereskedelmével közvetlen kapcsolatban nem álló segítségnyújtási, illetve végrehajtási, anyagi, technikai vagy igazgatási feladatok kizárása a mentesség alkalmazási területér?l. Ezzel szemben az e rendelkezés 6. pontja szerinti kezelés pozitív fogalom, amely világosan a jegyz?i által az alap rendelkezésére bocsátott értékpapír-portfolioó hasznosítását jelenti. Ebben az értelemben a kezelés az alap letéteményesre bízott eszközeinek meg?rzése mellett a kollektív befektetési alapok két lényeges alkotóelemének egyike. Ez a fogalom tehát nem értelmezhet? a kezel?nek nyújtott, az alapok hasznosításával közvetlen kapcsolatban nem álló szolgáltatásként.

39. A BBL második érve azon a tényen alapszik, hogy a befektetési alapokat kezel? társaságok tevékenysége a 2001/107 irányelv alkalmazásában nemrég kib?vült. Ez a BBL írásbeli érvelésének meghatározó eleme(33). Valóban, a 2001/107 irányelv pontosítja és kib?víti a kollektív befektetési szervezeteket kezel? társaságok tevékenységét, mindenekelőtt a befektetési tanácsadás területén(34). Mégis úgy t?nik számomra, hogy ez a kiterjesztés nem jár semmiféle automatikus hatással, amely az említett tevékenységeket a hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának 6. alpontja értelmében vett alapkezelés fogalmába illesztené. Egyrészt?l – mivel a két szöveg tárgya elkülönül egymástól – nincs akadálya annak, hogy a kezelés fogalma minden esetben más elbírálás alá essék. Másrészt?l azonban emlékeztetni kell arra, hogy a 2001/107 irányelvben ezek a tanácsadói tevékenységek kizárólag „nem alaptevékenységhez kapcsolódóak” az alapok kezelésének els?dleges funkciója mellett(35). A HÉA rendszerében tehát ezek egyértelm?en „kiegészít? tevékenységek”. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint ez a besorolás azokat a szolgáltatásokat érinti, amelyek nem az adóköteles tevékenység „közvetlen, állandó és szükséges” részét képezik.(36) Ezeket a tevékenységeket különálló ügyleteknek kell tekinteni, amelyek önálló eredménnyel járnak. Ezen a címen nem lehet ezeket a HÉA-mentesség érdekében az alapkezel?i tevékenység körébe vonni.

40. A fenti elemzés összefoglalásaként úgy t?nik, hogy a hatodik irányelv 13. cikke B. része d) pontjának 6. pontja úgy értelmezend?, hogy a „kezelés” nemcsak a döntési jogkört magában foglaló kezelési szolgáltatásokat, hanem azon ügyleteket is magában foglalja, amelyek a kollektív befektetési alapok és hasonló szervezetek pénzügyi helyzetére a befektetések terén meghozott döntések feletti meghatározó befolyás gyakorlása útján közvetlen hatással járhatnak.

IV – Véggöveztetések

41. A fent el?adott megfontolások fényében azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Tribunal de première instance de Bruxelles által feltett kérdésekre a következ? módon válaszoljon:

„1) A tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadó-rendszer: egységes adóalap-megállapításról szóló, 1977. május 17-i 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelvet úgy kell értelmezni, hogy az átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozásokra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási

rendeletek összehangolásáról szóló, 1985. december 20-i 85/611/EGK tanácsi irányelvnek megfelelően létrehozott változó alaptőkéjű befektetési társaságok a hozzáadottérték-adó alanyainak minősülnek, és így a részükre nyújtott szolgáltatások teljesítési helyének a 77/388 hatodik irányelv 9. cikke (2) bekezdése e) pontjának megfelelően a fenti társaságok gazdasági tevékenységének székhelyét kell tekinteni.

2) Az első kérdésre adott nemleges válasza tekintettel a második kérdésre nem szükséges válaszolni”.

1 – Eredeti nyelv: portugál.

2 – Az átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozásokra (ÁÉKBV) vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló 85/611/EGK tanácsi irányelvnek az alapkezelő társaságok és az egyszeresített tájékoztató szabályozása tekintetében történő módosításáról szóló 2001/107 irányelv (HL L 41., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 287. o.) és az átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozásokra (ÁÉKBV) vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló 85/611/EGK tanácsi irányelvnek a VABT-k befektetései tekintetében történő módosításáról szóló 2001/108 irányelv (HL L 41., 35. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 302. o.). Ezen irányelvek nemzeti jogba történő átültetésének határideje 2004. február 13.

3 – Az átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozásokra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló irányelv (VABT) (HL L 375., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 139. o.)

4 – HL L 145., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 23. o.

5 – A C-60/90. sz. ügyben 1991. június 20-án hozott ítélet (EBHT 1991., I-3111. o.) 13. pontja. Lásd még a C-333/91. sz. Sifitam-ügyben 1993. június 22-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-3513. o.) 12. pontját.

6 – A C-155/94. sz., Wellcome Trust ügyben 1996. június 20-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-3013. o.) 32. pontja.

7 – Ugyanott, 37. pont.

8 – A C-142/99. sz., Floridienne és Berginvest ügyben 2000. november 14-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-9567. o.) 28. pontja.

9 – Lásd többek között a C-41/90. sz., Höfner és Elser ügyben 1991. április 23-án hozott ítéletet (EBHT 1991., I-1979. o.).

10 – A közösségi adójog önálló céljainak részletes bemutatásához lásd D. Berlin: *Droit fiscal communautaire*, PUF, Paris, 1988., 229. és azt követő oldalakat.

11 – Lásd C. Kremer és I. Lebbe: *Les organismes de placement collectif en droit luxembourgeois*, Larcier, Bruxelles, 2001.

12 – Összehasonlításként, van Gerven főtanácsnok a fenti 5. lábjegyzetben hivatkozott Polysar Investments Netherlands ügyre vonatkozó indítványában a hatodik irányelv 4. cikke értelmében vett gazdasági tevékenység kritériumaként hasonló jellemzőkre hivatkozik.

13 – A hatodik irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében vett hasznosítás fogalmáról lásd a

C?80/95. sz., Harnas & Helm ügyben 1997. február 6-án hozott ítéletet (EBHT 1997., I?745. o.).

14 – Emlékeztet?ül lásd a C?16/00. sz., Cibo Participations ügyben 2001. szeptember 27-én hozott ítélet (EBHT 2001., I?6663. o.) 19. pontját. Valójában bizonyos esetekben a holdingtársaság id?r?l id?re ellenszolgáltatás fejében nyújthat ügyviteli, pénzügyi, könyvelési és technikai szolgáltatásokat leányvállalatai részére. Azonban pontosan ezen egyedi esetekben ítélte úgy a Bíróság, hogy a holding leányvállalatainak kezelésében való részvételét, amennyiben a hatodik irányelv 2. cikkének értelmében a HÉA alá tartozó ügyleteket foglal magában, gazdasági tevékenységként kell értékelni (a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott Floridienne és Berginvest ügyben hozott ítélet 19. pontja).

15 – A Bizottság valóban emlékeztet arra, hogy a 85/611 irányelv 25. cikke értelmében a VABT azonos kibocsátó szavazásra nem jogosító részvényeinek, illetve hitelviszonyt megtestesít? értékpapírjainak legfeljebb 10%-át szerezhethi meg.

16 – A fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott Florienne és Berginvest ügyben hozott ítélet 28. pontja.

17 – E kritériumra hivatkozik a Belga Királyság annak megállapítása során, hogy a VABT a holdingtársaságoktól eltér?en adóalanyi min?séggel rendelkezik. E tekintetben megjegyezzük, hogy a belga állam által a Bíróság elé terjesztett észrevételek eltérnek a kérdést el?terjeszt? bíróság el?tt kifejtettekt?l.

18 – A holding tevékenységének jellemzése során a Bíróság megállapította, hogy „a követelés jogosultjának tevékenységét úgy lehetne meghatározni, mint olyan befektetési formát, amely nem haladja meg az egyszer? vagyonkezelést” (lásd a fenti 13. lábjegyzetben hivatkozott Harnas & Helm ügyben hozott ítélet 18. pontját).

19 – Más összefüggésben a Bíróság kimondta, hogy „az adósemlegesség elve különösen azt tiltja, hogy az ugyanolyan ügyleteket megvalósító gazdasági szerepl?k különböz? bánásmód alá essenek a HÉA kiszabása során. Ebb?l következik, hogy a fenti alapelv sérül, ha a 13. cikk A. része (1) bekezdésének b) és g) pontjában megjelölt intézmények vagy szervezetek által megvalósított ügyletekre biztosított mentesség az adóalany által folytatott tevékenység jogi formájának van alárendelve” (a C?216/97. sz. Gregg-ügyben 1999. szeptember 7-én hozott ítélet [EBHT 1999., I?4947. o.] 20. pontja). Következésképp ugyanilyen közömbös a kérdéses jogalany jogi formája abban az esetben is, amikor adóalanyiságáról kell határozni.

20 – Ez az a lényeges feltétel, amely elválasztja a VABT-eket a befektetési alapoktól. Ez utóbbiak szerz?déses formában m?ködnek anélkül, hogy jogi személyiséggel bírnának. A jogalanyiság hiányában érthet?, hogy az adózás szempontjából „áttetsz?ek”. Ett?l kezdve adót kivetni csak az osztatlan portfóliót kezel? ügyviv? társaságra lehet. E megoldás azonban bizonyos értelemben más hiányában és szükségként vet?dik fel.

21 – A C?267/00. sz., Zoological Society-ügyben 2002. március 21-én hozott ítélet (EBHT 2002., I?3353. o.)

22 – Lásd legutóbb a C?45/01. sz. Dornier-ügyben 2003. november 6-án hozott ítélet (az EBHT-ban még nem tették közzé) 42. pontját.

23 – A C?2/95. sz. SDC-ügyben 1997. június 5-én hozott ítélet (EBHT 1997., I?3017. o.) 21. pontja.

- 24 – Ruiz-Jarabo Colomer f?tanácsnok az SDC-ügyre (a fenti 23. lábjegyzetben hivatkozott ítélet) vonatkozó indítványának 54. és azt követ? pontjaiban hasonló érvelést vezetett le.
- 25 – Lásd e tekintetben Ruiz-Jarabo Colomer f?tanácsnoknak az SDC-ügyre (a fenti 23. lábjegyzetben hivatkozott ítélet) vonatkozó indítványának 57. pontját.
- 26– A HÉA alkalmazási területe széles körben történ? kijelölésének szükségér?l lásd a C?186/89. sz. Van Tiem-ügyben 1990. december 4-én hozott ítélet (EBHT 1990., I?4363. o.) 17. pontját.
- 27 – A fenti 23. lábjegyzetben hivatkozott SDC-ítélet és a C?235/00. sz., CSC Financial Services ügyben 2001. december 13-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-10237. o.).
- 28 – Meg kell jegyezni, hogy amint azt más kontextusban az EK 43. cikk második bekezdésében szabályozott „vállalatok irányítása” fogalomról a Bíróság kinyilvánította, hogy a társaságban fennálló olyan részesedésr?l van szó, amely „meghatározott befolyással” ruházza fel birtokosát „a társaság döntései fölött, és lehet?vé teszi számára tevékenységének meghatározását” (a C?251/98. sz. Baars-ügyben 2000. április 13-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-2787. o.] 22. pontja).
- 29 – Az eszközök kezelésében, de a VABT által elfogadott politika keretén belül az információ-, illetve segítségnyújtás, valamint az értékpapírok megszerzéséhez, jegyzéséhez és átruházásához való anyagi segítségér?l van szó.
- 30 – A kiemelés t?lünk.
- 31 – A fenti 27. lábjegyzetben hivatkozott CSC Financial Services ügyben hozott ítélet 28. pontja.
- 32 – Lásd az Európai Parlamentnek az Európai Közösségek Bizottsága által a Tanács elé terjesztett, a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadó-rendszer: egységes adóalap-megállapításról szóló hatodik irányelvre vonatkozó javaslatra adott válaszát (HL 1974., C 40., 34. o.).
- 33 – Valójában a BBL e tekintetben az értékpapír befektetési szolgáltatásokról szóló, 1993. május 10-i 93/22/EGK tanácsi irányelvre (HL L 14., 27. o.; magyar nyelv? különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 43. o.) is alapozza érvelését. Ugyanakkor tény, hogy ezen irányelv 2. cikke (2) bekezdésének h) pontja kizárja hatálya alól a kollektív befektetési szervezeteket és az ilyen szervezetek letéteményeseit és kezel?it.
- 34 – A 2001/107 irányelvvel módosított 85/611 irányelv 5. cikke úgy rendelkezik, hogy a „közös alapok és a befektetési vállalkozások tevékenységének irányítása ezen irányelv alkalmazásában tartalmazza a II. mellékletben említett tevékenységeket, ez a jegyzék nem teljes”. A fenti irányelv II. melléklete a portfóliókezelési, igazgatási és marketing feladatokra vonatkozik. Az 5. cikk (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a (2) bekezdést?l eltér?en a tagállamok engedélyezhetik az alapkezel? társaságoknak befektetési alapok/közös alapok és befektetési vállalkozások kezelése mellett egyedi alapon befektetési portfóliók kezelését, és nem az alaptevékenységhez tartozó szolgáltatásokként befektetési tanácsadói szolgáltatást és a kollektív befektetési vállalkozások jegyeire vonatkozó értéktári és ügyviteli szolgáltatásokat nyújtsanak.
- 35 – A 2001/107 irányelvvel módosított 85/611 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének b) pontja.
- 36 – Lásd hasonlóképpen a C?306/94. sz. Régie dauphinoise-ügyben 1996. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1996. I?3695. o.) 18. pontját.